

1) Edebiyat ve felsefe arasındaki ilişkiyi açıklayın.

Edebiyat; duygu ve düşüncelerin estetik haz uyandıracak bir şekilde ifade edilmesi sanatıyken felsefe düşünce sanatıdır. Her edebi eser, yazarın bir düşünce eylemi sonucunda ortaya çıkar. Yani yazar edebi eserlerini doğrudan ya da dolaylı bir şekilde belli bir düşüncenin temelinde dayandırır. Eserdeki bir kahramanın da felsefi düşünceleri esere yön verebilir. Tarihte birçok filozof da düşüncelerini dile getirirken edebiyatın halk üzerindeki etkileyici üslubundan yararlanmışlardır. Görüldüğü gibi edebiyat ve felsefe arasında karşılıklı bir etkileşim vardır.

2) Edebiyat ve psikoloji arasındaki ilişkiyi açıklayın.

Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Bu nedenle edebiyat ve psikoloji birbirine çok yakın iki alandır. Çünkü edebi eserlerde insan ruh dünyası açısından ele alınır. Öyle ki edebi eserlerde 'ruhsal portre' denen bir terim vardır. Ruhsal portre kişinin iç dünyasının, alışkanlıklarının, duygularının, fikirlerinin, zayıf taraflarının vs. anlatılması ve tasvir edilmesidir. Bu noktada psikoloji biliminden yararlanmamamız imkânsızdır. Örneğin; ünlü yazar Dostoyevski, Suç ve Ceza adlı romanında ana kahramanı Raskolnikov'un suça meyilli, hırslı kişiliğini ve vicdan muhasebelerini oldukça başarılı bir şekilde aktarmıştır. Eserlerde kahramanların olaylar karşısındaki tepkileri de ruhsal çözümlemeler ile okura aktarılır. Bu noktada edebiyat ve psikoloji birbirinden bağımsız düşünülemez iki alandır.

3) Dilin tarihi süreçler içerisindeki değişimini etkileyen faktörler nelerdir?

- Din
- Dil
- Kültürel farklılık
- Coğrafya
- Teknoloji
- Çeviriler

4) Türkçenin önemli sözlükleri nelerdir?

- **Divan-u Lügâti't Türk(1072-1074):** Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır. Türkçenin ilk sözlüğüdür. Aynı zamanda ansiklopedi niteliği de taşır. İçerisinde Türk topluluklarının yaşadığı bölgeleri gösteren ilk Türk haritası da yer almaktadır. Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçenin Arapça kadar güçlü bir dil olduğunu ortaya koymak amacıyla yazılan bu eser Türk tarihi açısından oldukça önemlidir.
- **Mukaddimetü'l Edep:** Divan-ı Lügati't Türk'ten yaklaşık altmış yıl sonra Harezmi bölgesinde Arapça öğretmek amacıyla oluşturulmuş, Arapça kelime ve kısa cümlelerden oluşan pratik bir sözlüktür. Ünlü tefsir ve lügat âlimi Mahmûd bin 'Ömer ez-Zemahşerî tarafından yazılmıştır.
- **Codex Cumanicus (Kodeks Kumanikus):** Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış olan Kıpçak Türklerine aittir. İtalyanlar ve Almanlar tarafından derlenmiştir. Kuman (Kıpçak) Kitabı, birçok kişi tarafından yazılmış parçaların bir araya getirilmesiyle oluşmuş bir çalışmadır. Günümüzdeki hâlini alması 14. yüzyıl başlarından 14. yüzyıl ortalarına kadar yaklaşık 60 yıl zaman almıştır.

18. yüzyıldan itibaren Türkçeden Türkçeye sözlükler yazılmaya başlamıştır.

- **Ahmed Vefik Paşa'nın Lehce-i Osmani (1876)** adlı sözlüğü ile **Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türki (1900)** adlı sözlüğü Türk sözlükçülüğünün en önemli ürünlerindedir. Kamus-ı Türki kendisinden sonra hazırlanan pek çok sözlüğe kaynaklık etmiştir.

5) 1960 sonrası hikâyenin özelliklerini yazınız.

İlk hikâye örnekleri Tanzimat Dönemi'nde verilir fakat özellikle Cumhuriyet Dönemi sonrasında hikâye türünde önemli bir gelişim görülür. Öykü alanındaki başarılı eserler 1960 sonrası hikâye geleneğinde de devam etmiştir.

- Hikâye hem teknik hem de konu açısından gelişmiş ve bağımsız bir tür olarak daha çok ilgi görmüştür.
- Bu dönemde eser veren yazar sayısı artmış ve bununla birlikte öykülerde konu ve anlayış olarak çeşitlilik ortaya çıkmıştır.
- **Bireyin iç dünyasını esas alanlar**; bireylerin iç çatışmalarını konu edinip iç monolog, bilinç akışı gibi teknikler kullanmışlardır.
- **Toplumsal gerçekçiler**; köyden kente göç, 1960'tan sonra artan işsizliğin bir sonucu olarak Almanya'ya giden işçilerimizin yaşadığı sıkıntılar, kadın sorunları, kapitalist düzenin getirdiği bunalımlar gibi toplumsal sorunları işlemişlerdir.
- Bu dönemde **dini-milli duyarlılıkla yazan** yazarlarımız da vardır.
- Varoluşçuluk akımından etkilenmişlerdir.
- Yazarlar, modernizm ve postmodernizm akımlarından etkilenmiştir.
- Kahramanlar toplumun her kesiminden seçilmiştir.
- Yazarlar varoluşçuluk akımından etkilenmiştir. Önemli yazarlar; Erdal öz, Bilge Karasu, Necati Cumalı, Ferit Edgü, Selim İleri, Yusuf atılgan...
- 1970'den itibaren de toplumsal ve siyasi konular, kadının toplumdaki yeri vs. işlenmeye devam edilmiştir. Muzaffer İzgü, Adalet Ağaoğlu, Tomris Uyar, Fürüzan, Pınar Kür, Nazlı Eray önemli yazarlarımızdandır.
- 1980- 1990 yıllarında Murathan Mungan, Nazlı Eray, Osman Şahin gibi birçok yazarımız bireylerin sorunlarını hikâyelerinde dile getirmiştir.
- Mustafa Kutlu, Sevinç Çokum, Rasim Özdenören gibi dini ve milli duyarlılıkları yansıtan hikâyeler kaleme almışlardır.

6) Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm) akımının özelliklerini yazınız.

- Alman filozof Martin Heidegger tarafından 20. Yüzyılın başlarında bir felsefi kuram olarak ortaya konmuştur.
- Fransız sanatçı romancı Jean Paul Sartre tarafından II. Dünya Savaşı yıllarında benimsenmiş ve edebiyata uygulanmıştır.
- Var olma özden önce gelir, insan önce dünyaya gelir sonra kendi özünü kendisi meydana getirir. Kendisine yol gösterecek tek kişi yine kendisidir.
- Varoluşçuluğa göre yazar topluma yön vermelidir. Gördüğü sorunlara duyarsız kalmamalıdır. Sorumluluk almamak sanatçılıkla bağdaşmaz.

7) Modernizm hakkında bilgi veriniz.

- Modernizm; geleneksel olanı reddedip geçmişe karşı çıkan ve şimdiki zamanı yücelten, eskinin yerine yeninin getirilmesi gerektiğini savunan bir düşünce tarzıdır.
- Gerçeğin dış dünyada değil insanın iç dünyasında olduğuna inanır. Bu nedenle bilinçaltına yönelir.
- Eserlerde bilinç akışı, iç monolog gibi teknikler kullanılır.
- Modernist yazarlar alegorik anlatımdan ve çağrışımlardan yararlanarak şiirsel bir dil oluştururlar.
- Yalnızlık, toplumdan kaçış gibi konuları işlerler, bireysellik en sık işlenen temadır.

8) Postmodernizm hakkında bilgi veriniz.

- Modernizm akımının geliştirilmiş halidir diyebiliriz.
- Konudan çok anlatılış biçimi önemlidir.
- "Anlamı üreten okurdur." fikrini savunurlar.
- Anlatımda ve hikâye öğelerinde parçalanmışlık ön plandadır.
- Zaman ve mekân belirsizdir.
- Yazar bireyselliği ön plandadır.

9) Küçürek öykü nedir? Dünya ve Türk edebiyatındaki temsilcileri kimlerdir?

Hikâyenin minimal şeklidir. Çok kısa bir tür olduğu için hikâyede bulunan serim, düğüm ve çözüm bölümleri küçürek hikâyede bulunmaz. Yoğun bir anlatıma sahiptir. Çok detay verilmediği için eksik kısımların okur tarafından kendi hayal gücüyle yorumlanması beklenir. Dili basit ve anlaşılırdır. Sosyal medyanın etkisiyle küçürek hikâyeye olan ilgi artmıştır.

Dünya edebiyatında; Julio CORTAZAR, Dino BUZZATİ, Franz KAFKA.

Türk edebiyatında: Ferit Edgü, Necati Tosuner, Tezer Özlü, Murat Yalçın, Haydar Ergülen, Cemal Şakar, Mehmet Harmancı temsilcilerindedir.

10) Önemli hikâyeciler:

Haldun Taner:

Türkiye'de epik türün ve kabare tiyatrosunun öncüsüdür.

Haldun Taner'in eserlerinde gözlem, mizah ve yergi büyük yer tutar.

Öyküleri:

Yaşasın Demokrasi, Tuş, Şişhane'ye Yağmur Yağlıyordu, On İkiye Bir Var, Konçinalar, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü, Kızıl Saçlı Amazon, Yalıda Sabah.

Oyunları:

Fazilet Eczanesi, Keşanlı Ali Destanı, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım...

Rasim Özdenören:

- Hikâye ve deneme yazarıdır.

- Hikâyelerinde bireyi merkeze almış topluma yabancılaşmış insanların kendileriyle ve çevreleriyle yaşadıkları çatışmayı konu almıştır.
- Tasvire önem vermiştir.
- Kendine özgü bir üslubu vardır.

Öyküleri: Hastalar ve Işıklar, Çözülme, Çok Sesli Bir Ölüm, Çarpılmışlar, Denize Açılan Kapı, Kuyu, Hışirtı, Ansızın Yola Çıkmak, Toz.

Roman: Gül Yetiştiren Adam

Mustafa Kutlu

- Mustafa Kutlu, hikâyecilerimizin önde gelen isimlerindendir. Hikâye ve denemeleriyle tanınır.
- Anadolu insanının ve Doğu insanının konuşma şekillerini, şive taklitlerini başarıyla eserlerine yansıtmıştır.
- Yabancılaşmaya karşıdır.

Öyküleri:

Ortadaki Adam, Gönül İşi, Yokuşa Akan Sular, Yoksulluk İçimizde, Ya Tahammül Ya Sefer,

Bu Böyledir, Sır, Arkakapak Yazıları, Hüzün ve Tesadüf, Uzun Hikâye, Beyhude Ömrüm Mavi Kuş, Tufandan Önce, Rüzgârlı Pazar, Chef, Menekşeli Mektup, Kapıları Açmak, Huzursuz Bacak, Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı, Zafer yahut Hiç, Hayat Güzeldir, Anadolu Yakası...

Ferit Edgü

- Edebiyatın pek çok alanında, pek çok dünya diline çevrilen eserler üretmiştir.
- Küçürek öykünün Türk edebiyatındaki önemli temsilcilerindendir.
- Öykü yazarlığının yanı sıra, resim eleştirileri ve denemeleriyle ün yapmıştır.

Öyküleri:

Kaçkınlık, Bozgun, Av, Bir Gemide, Çılgılık, Binbir Hece, Doğu Öyküleri, İşte Deniz Maria, Do Sesi, Avara Kasnak, Nijinski Öyküleri.

Adalet Ağaoğlu

- Türk edebiyatının en önemli romancılarından biridir. Fakat hikâye, deneme, oyun ve anı türünde eserler de vermiştir.
- Modernist ve post-modernist hikâyeler yazmıştır.
- Kendine özgü anlatım biçimleri geliştirmiştir.
- Eserlerinde toplumun çalkantılı dönemlerini ve bu dönemlerin bireyler üzerindeki etkisini işlemiştir.

Öyküleri:

Yüksek Gerilim, Sessizliğin İlk Sesi, Hadi Gidelim, Hayatı Savunma Biçimleri.

(DİKKAT! Ölmeye Yatmak, Fikrimin İnce Gülü romanları da karşınıza çıkabilir.)

Nezihe Meriç

- Türk edebiyatının önemli kadın hikâye yazarlarındanandır.
- Kadın ve çocuk sorunları üzerine eğilmiştir.

Öyküleri:

Bozbulanık, Topal Koşma, Menekşeli Bilinç, Dumanaltı, Bir Kara Derin Kuyu, Yandırma, Gülün İçinde Bülbül Sesi Var.

Sevinç Çokum

- İlk hikâyelerini Eğik Ağaçlar adlı kitabında toplayan yazar, Behçet Necatigil'in tavsiyesiyle öyküde yoğunlaştı.
- Sosyal ve tarihi hikâyeler yazdı.

Öyküleri:

Eğik Ağaçlar, Bölüşmek, Makina, Derin Yara, Onlardan Kalan (Bu ilk beş kitap daha sonra üç kitap halinde yeni adlarla yayınlanmıştır.) Rozalya Ana, Bir Eski Sokak Sesi, Evlerinin Önü, Beyaz Bir Kıyı, Gece Kuşu Uzun Öter.

Fürüzan:

- Öykülerinde genellikle "küçük insanlar" diye adlandırılan toplumun ezilmiş, hakkı yenmiş, iç dünyaları keşfedilmemiş insanlarını anlatmıştır.
- İlk hikâyesi 'Parasız Yatılı' ile 1972 Sait Faik Hikâye armağanını kazanmıştır.
- Anlatımında olaydan çok betimlemeler dikkat çeker.

Öyküleri:

Parasız Yatılı, Kuşatma, Benim Sinemalarım, Gecenin Öteki Yüzü, Gül Mevsimidir, Yedi Öykü, Sevda Dolu Bir Yaz, Toplu Öyküler, Haraç.

Necati Tosuner:

- Özellikle 70'li yıllarda yaratılan öykücülüğün gelişiminde büyük rol oynamıştır.
- Bireyin gerçekliği ile toplumun gerçeklerini bir araya getirerek farklı bir üslup ile ortaya koymuştur.

Öyküleri:

Özgürlük Masalı, Çıkmazda, Kambur, Sisli, Necati Tosuner Sokağı, Çılgınsı, Kambur ve Öncesi, Sisli ve Sonrası, Güneş Giderken, Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi.

Sevgi Soysal

- Edebiyata öykü ile başlamıştır.
- İlk eserlerinde bireyin ruhsal durumlarını işlemiştir.
- 1960'lı yıllardan sonra ise toplumcu gerçekçi bir anlayışla öykü ve romanlarını kaleme almıştır.

Öyküleri:

Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Barış Adlı Çocuk.

Necati Cumalı

- Aynı kuşaktaki diğer şiiirlerden farklı olarak aydınlık anlatımlı lirik şiiirler yazmıştır.
- 1955'ten sonra öykü, roman ve tiyatro türlerinde de eserler vermeye başlamıştır.
- Roman ve hikâyelerinde genellikle Ege bölgesindeki köy insanların sorunlarını işlemiştir.

Öyküleri:

Yalnız Kadın, Değişik Gözle, Susuz Yaz, Ay Büyürken Uyuyamam, Makedonya 1900 (1976)(1978'de Dila Hanım adıyla yeniden yayımlandı, filme alındı.)

Kente İnen Kaplanlar, Revizyonist, Yakubun Koyunları, Aylı Bıçak ("Uzun Bir Gece" adıyla ikinci basım 1991)